

AHMET TALÂT ONAY'IN "ÇANKIRI ŞAİRLERİ"NE EK: ÇANKIRILI BİLİNMEYEN BİRKAÇ ŞAİR: Rüyetî, Nailî Baba, Necâtî, Vehbî

**An Addition to Ahmet Talat Onay's Work "The Poet From Çankırı": A Few
Unknown Poets From Çankırı: Rüyeti, Naili Baba, Necati and Vehbi**

**Quelques poètes inconnus de Çankırı: Addition à "Aux poètes de
Çankırı", de Ahmet Talât Onay**

Kadir ALPER*

ÖZET

Binlerce yıllık bir birikimin ürünü olan Halk Edebiyatı geleneği, aynı zamanda çağlar boyu süzülerek billurlaşan, kristalize olan yüksek bir ruh zevkini temsil eder. Sonraları, aynı zevkin içerik ve şekil açısından bir başka versiyonu olan Divan Edebiyatı ile de etkileşime giren Halk Edebiyatı; yer yer, ikisinin arası diyebileceğimiz örnekler ortaya koymuştur. Çankırı ve çevresi, gerek halk edebiyatı gerek divan edebiyatı gerekse geçiş örneklerinin bol miktarda görüldüğü bir kültür havzasıdır. Rüyetî, Nailî, Necâtî, Vehbî ise bu havzayı beslemiş ırmaklar hükmündedir.

Anahtar Kelimeler

Halk Edebiyatı, Rüyetî, Nailî Baba, Necâtî ve Vehbî

ABSTRACT

The tradition of Folk Literature is produced by thousands of years of accumulation and represents a highly refined spiritual taste which has been filtered and crystallized throughout many ages. Folk Literature, having close relations with Divan Literature, which is another product of the same taste, differentiated by its own specific content and shape, has produced works which can be defined as lying in the middle of the two traditions. Çankırı and its surroundings have functioned as a basin in which examples of Folk Literature, Divan Literature, and transition can be found. The poets Rüyetî, Nailî Baba, Necâtî and Vehbî can be compared to rivers that have fed this basin.

Key Words

Folk Literature, Rüyetî, Nailî Baba, Necâtî, Vehbî.

Asya'nın derinliklerinde sabır, irade, inanç, hoşgörü, zeka, estetik...vb gibi üstün meziyetlerle yoğrulan engin ve rengin kültür birikimini, Anadolu arkaik kültürü ile sentezleyerek çeşitlendiren Çankırı ve havalisi; canlı sosyal yapısı ve zengin folkloru ile öteden beri kültür ve edebiyat araştırmacılarının dikkatini çekmiş, kendisinden söz ettirmiştir. Arkeolojiden halkbilimine kadar yapılan araştırmalar bu zenginliği ve renkliliği ortaya koymaktadır. 1930'larda A.T.Onay'ın kaleme aldığı "Çankırı

Halk Edebiyatı" adlı eserde "Halis Türk kanı taşıyan Çankırlıların folklorü olarak meydana gelen bu eserin bugün belki bir kıymeti olmaz. Çünkü bugün bu adetlere ve ananelere sahip ve vâkıf olanlar çoktur. Fakat Türklerin inkılap yolunda attığı adımlar yarım yahut bir asır sonra bambaşka bir surette tecesseli edeceğinden ol vakit Türk camiasının geçmiş zamanlardaki toplumsal yapısını ve ananelerini yazacaklara bir me'haz olabileceği şüp-

* Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi

hesizdir. Bu kitap az bir farkla yalnız Çankırının değil; Türkiye'nin halkiyatı demektir."¹ geçen ifadeleri Çankırı Edebiyat ve Folklorunun Türkiye Edebiyatı içerisindeki hassas yerine de işaret etmektedir. Biz de burada Çankırı kültür dokusunu oluşturan unsurlar içinde edebi sahada kendini gösteren ve pek bilinmeyen birkaç "Çankırlı" şairden söz edeceğiz.

Çankırlı şairler üzerine -bugüne kadar- en kapsamlı çalışmayı Ahmet Talat Onay gerçekleştirmiştir.² Çankırı Tarihi ve Folklorü üzerine yaptığı çalışmalarla da tanınan Onay, cönk, mecmua ve tezkireleri tarayarak hazırladığı iki ciltlik söz konusu eserinde, çoğu şair olmak üzere 49 edipden bahseder. Ancak "sözlü geleneği" farklı versiyonlarla da olsa halen devam ettiren Çankırı'da şüphesiz Çankırlı şairler burada zikredilenlerle sınırlı değildir. Bir Ahmet Mecbur, Zahmi, Zamiri, Sabri kadar önemli olan bu şairler Çankırı yerel edebiyatını nicelik olarak temsil edip zenginleştirdikleri gibi nitelik açısından da ayrı bir derinlik kazandırmışlardır. Şimdi başlıkta bahsettiğimiz bu şairleri kısaca tanıyalım:

RÜ'YETİ

"Rüyete hayran, garip bir âşık"

"Ecel-i kazâdan gitti temelli

Ey Efkârî bir Rû'yetî vâri idi "

Varlığını, Çankırlı Şair Efkârî'nin³ yukarıdaki dizelerinden öğrendiğimiz Rüyeti ile ilgili olarak yaptığımız araştırmalarda, kendisinin Çankırı'nın -eski adıyla Tuht- Yapraklı ilçesinde doğduğunu ve neredeyse ölene kadar da buradan ayrılmadığını tespit ettik. Rivâyete göre gençlik çağında Yapraklı'nın önde gelen sîmâlarından Hacı Mustafa Efendi'nin güzeller güzeli kız kardeşine âşık olur, kıza talip olur ancak yoksulluğu sebep

gösterilerek arzusunun kavuşmasına mâni olunur. Bu duruma hayli içerleyen Rüyeti bir müddet içine kapanır ve sonrasında, yaşadığı bu olaya rest çekercesine aşağıdaki dörtlüğü söyler :

*Gece gündüz çağırırım Hak deyi
Kâdir Mevlâm bu ednâya bak deyi
Bana derler mâli mülki yok deyi
Mâlim mülküm kanâatim var benim*

Yine bu ifâdelerden kendisinin, Mecnun'un başlangıçta Leylâ'ya duyduğu beşerî aşk misali bir aşka düştüğü yine sözü edilen hikayedekine benzer bir gelişmeyle vuslatın gerçekleşmemesi üzerine bu aşkın ilâhi aşka yöneldiğinin bilgisini okuyabiliriz. Bu bilgiyi destekler mahiyetteki şu ifâdeler Yapraklı ve çevresinde "Velî " olarak tanınan "Hacı Baba" (Hacı Mustafa Baba) ya aittir:

"O şehvet âşığı değildir, sevdiği kızın gözlerini Hz. Peygamberin gözlerine benzettiği için o kıza talip olmuş fakat fukara olduğu için vermemişler " der.

Rüyeti'nin -gelenek itibarıyla- âşıklık kabiliyetinin nasıl ortaya çıktığı, kimden, kimlerden ne ölçüde etkilendiğine dair elde bir bilgi olmamasına rağmen tahminimiz -temkinli yaklaşmak kaydıyla- yaradılışında var olan bu kabiliyetin söz konusu aşk olayıyla tetiklenmiş olabileceği merkezindedir. Ayrıca Rüyeti'nin Ilgazlı Nâilî Baba ve Efkârî ile hararetli, zevkli atışmalarının olduğuna dair halk arasında türlü rivayetler mevcuttur.

Rüyeti, bir zamanlar tarihi İpekyolu üzerinde bulunan ve A.T.ONAY'ın ifâdesine göre Arapların meşhur Ukaz Panayırını andıran şiirli şâirli eğlenceli alış verişlerin yaşandığı Yapraklı Panayırında muamma askısına bir muamma asar ve cevabı beş vakit namaz olan muamması ile dikkatleri üzerine çeker :

Kademe kademe gitmeli / Onu da

tutmalı / Bir ağaçta kırk elma / Yarısı
kuzda yarısı günde / Onu da bilmeli.

Yukarıdaki muamma onun inanç yönüne işaret ederken şu dörtlüğü de hafızlık ve kıraat yeteneğinin olduğunu bildirir :

*Rü'yetiyem umarım Hak'dan inâyet
Ettiğim işlere pişmânım gâyet
Altı bin altı yüz altmış altı ayet
Hıfzımda kıraatimde var benim*

Rüyeti hakkında bilinen rivayetlerden biri de şöyledir:İstedığı kızı alamayınca can acısından olsa gerek kıza “genç yaşında ihtiyare varasın” diye bedduada bulunur.Bu bedduanın tuttuğu ve güzel-ler güzeli kızcağzın kaderin bir cilvesi neticesinde 80 yaşlarında bir ihtiyara vardığı söylenir.Bu rivayet şairin aynı zamanda Tanrı katında da sözü makbul biri olduğu inancını da yansıması açısından kayda değerdir.Yine bu inancı destekleyen başka bir rivayet: Yapraklı mezarlığına mahzun mahzun, ağlamaklı gözlerle bakarken yanına gelen bir hâfiz ; Ona niçin ağladığını sorar. O da mezarlığı göstererek : “Baksana şu kabirlere nasıl da acı çekiyorlar bunları gören nasıl ağlasın” diye ilginç bir cevap verir.Bütün bu rivayetler halkın fikriyatında onun nedenli mistik bir kişilik olarak algılandığının bir göstergesidir.

Gerçek isminin Rükneddin olduğu nakledilen şairin; girişte bahsettiğimiz dizeler ışığında Efkârî'nin çağdaşı olduğu ve Efkârî'den önce vefat ettiği anlaşılmaktadır. Vefatı ise şöyle olmuştur: Halası'na yardım amacıyla ceviz ağacına çıkar, cevizleri silkelerken dengesini kaybeder ve düşer, bir müddet acılar içinde yatar ve nihayetinde ruhunu teslim eder.Ağaçtan düşmeden önce söylediği şu beyit ise ilginçtir:

*“Cevizden düşmeyle adam mı ölür
Cevizden düşme de vesile olur”*

NÂİLÎ BABA

“Rind bir halk adamı”

Nâilî Baba, Çankırı'nın Ilgaz kazasının merkezi olan Koçhisar kasabasından Kayılı oğlu; Hoca, Hacı Mehmet Efendi'nin oğludur.1282 (1866) de doğmuştur. Zamanın tanınmış bilginlerinden olan babası - Ahmet bey oğlu Hoca Abdullah Efendi'den - bir miktar medrese tahsili görmüştür. Aşıklığa, İkiçam⁴lı Âşık olarak da tanınan Bezmî'yi dinlemekle başlamış; yine aynı dönemde Kastamonulu Âşık Kemâlî ile tanışmış ve ondan bir hayli etkilenmiş; Nâilî mahlasını da kendisine üstâdı Âşık Kemâlî vermiştir.

Şiirde son üstâdı Geredeli Âşık Fîgânî'dir. Nâilî Baba'nın tam anlamıyla zıtlıkları birleştiren, pervasız, rind meşrep yerine göre de lâubâlî bir karakteri vardır.Rivâyetlere göre sarhoşluk ve keyif verici maddelerin her çeşidini buldukça fazlasıyla kullanan ve sürekli sarhoş gezen ve serâzat yaşayan Nâilî, kimi zaman, vakit namazını bırakmayacak derecede namaz ehli kimi zaman da eğlencesine izin verilmeyeceğini haber alsa çıldıracak dereceye varan bir ayyaşır.

Yıllarca hapis yatan Nâilî; A.T. Onay'a göre azılı bir deli rolü oynamış ve sonunda da delilik teşhisi konulup hapisten alınarak defalarca Kastamonu Dâru's-şifâsına gönderilmiştir.Bunun üzerine kendisinin “Kastamonu Tımarhanesinin pilavını yemeyince sükûnet gelmiyor.” dediği nakledilir.Onay, şairle ilgili şu anektodu aktarır:

Çocukluğumda Çankırı hapishanesinin bahçesindeki büyük dut ağacına, boynundan zincirle bağlı olarak defalarca görmüştüm.”⁵

Yukarıdaki bilgilerin dışında Nâilî Baba'ya ait, A.T.Onay'ın Çankırı Şairlerinde yer almayan ve literatürde bulunmayan bir kısım şiirlerden söz edeceğiz:

Aşağıdaki şiir 1319 (1903) senesinde kaleme alınmış olup o tarihte şair, 37-38 yaşlarındadır :

Şiir No:1

*Bedehtü Bismillahirrahmânirrahim
Evvela nefsinle Kakhârî fikret
Hâlik-i mutlaksın yâ Rabbe'l Kerim
O Keremler kânu mimârî fikret*

*Kani Âdem-i sâfi Havvâ anamız
Kani ümm-i cihân yani Zahrâmız
Düşünsen aslını bir katre ahız
Nâr-i hâk havâ rüzgârî fikret*

*Hem Muhammed Mustafâdır eveli
Zaten dü-cihanın odur temeli
Ervâhi ezelde demiştim beli
Verdiğin imâni ikrârî fikret*

*Sevdi mahbûbunu vâir itdi nûrdan
Aldı nasihâti Süleymân mûrdan
Mûsâ'ya tecelli gösterdi Tûr'dan
Surr-ı Lenterâni settârî fikret*

*Kanı benim diyen Firavun Nemrûd
Kanı Kârün kanı Şeddâd merdûd
Bir vakt-i seherde Hazret-i Ma'bud
Emreden Cibril-i cebbârî fikret*

*Kani amm-i resul Hamza pehlivân
Kani Behrâm Rüstem Zâl Kahramân
Kani şarkten garbe giden Süleymân
Dönen kasırğa ile gubârî fikret*

*Piri hanedânın ol ceddin Halil
Fukaralar çeşmesinde sel sebül
Kani cân pâresi bir tek İsmail
Teslim-i Hak olan gülzârî fikret*

*Hayy-i ma'nevîyle hayy olan sultân
Dirâyetin nasip eyle yâ Gufrân
Ebabekir Ömer Hazreti Osmân
Aliyyel Murtazâ Haydârî fikret*

*Hasan ve'l Hüseyin bûy-i Kerbelâ
Tariif olmaz künhile bu da'vâ
Nasrun Minallah ve fethan karibâ
Alemdâr-ı resul ezdârî Fikret*

*Bir zaman doğmuştu kuyruklu yıldız
Sallanıyor cihan ibret almayız
Kılınç kına girmez üçyüz ondokuz
İşte iş meydanda küffârî fikret*

*Kimdir alan kimdir veren gösteren
Bozuldu dümenim kırıldı seren
Ta temelden ehl-i beyti yûf eden
Şimîr mel'un mülcem murdârî fikret*

*Behâyimdir bu nükteyi bilmeyen
Ciğerimi delik delik delmeyen
Ehl-i İslâma bir içim su vermeyen
Fitne fesâd nâs-ı şirârî fikret*

*Lâyüsel amma yef'al uzatma
Şehîd oldu gitti bunca enbiya
Kanî Zekerîyyâ kanî ya Yahya
Eze ile Bicen ayarı fikret*

*Secde edüp gider yüzü yerde su
Hacer seçer ihyâ olmakta kamu
Hayvan için değil ol hefti tamu
Esfel-i gayyâda pür nârî fikret*

*Kelamımda kusurum çok yâ Kerim
Bu kadarca beyân eyledi dilim
Çektirme ukbâda azab-ı elim
İsmiyle guffârî fikret*

*Aşk dediğin nasib olmaz her kula
Haziney-i Rahmândır kalb-i şu'ura
İlm-i akâüdden ders alsa molla
Temel ister sarf ihzârî fikret*

*Hayyü lâyemütsun bildim ya Gani
Hacil etme rûz-ı mahşerde beni
Bir gün sararsın NAILİ kefeni
Tez elden giderken mezârî fikret*

Yukarıdaki 1 Nolu “fikret”redifli şiirinde, halk edebiyatı geleneği içerisinde divan edebiyatı unsurlarını başarılı bir şekilde kullanan şairin; ayet, telmih ve benzetmelerle zenginleşmiş oturaklı söyleyiş biçimi dikkati çekmektedir.Şiire evvela benlik muhasebesiyle başlamış devamında İlk insan ilk peygamber Hz. Adem'den, Hz.Havva'dan diğer peygamber ve din ulularından bahsederken bir yandan da zalimlikleriyle tanınmış tarihi kişilikleri hazin sonlarıyla anlatmıştır. Bu yönleriyle istikrarlı bir görüntü çizen şaire, Çankırı'da Tapu memuru olarak çalışan Fevzi Efendi isimli bir şahıs tarafından dine diyanete aykırı davranışlarının halk arasında değişik düşüncelere yol açtığı gerekçesiyle aşağıdaki 3 nolu şiir gönderilmiş O'da buna cevap vermekte gecikmemiştir.Bkz.Şiir No:4 Söz konusu şiirde Fevzi Efendi;Eğer, Nâilî nazire yapılamayacak bir

şairse mezhepte, meşrepte, Tanrı'nın emirlerinde kusur etmemesi gerektiğini ihtar eder. Ve onun menhiyatlar, günahlar içinde yüzdüğünü belirtir. Şair de vakur bir tevazu ile birlikte her türlü kusurun kendisinde olduğunu ancak yine de Tanrı buyruğuna baş eğdiğini ima ederken nazire yaptığı şahsa da dokundurmadan edemez.

Elimizde sadece koşma tarzındaki şiirleri bulunan şairin, bir nevi ağıt edasıyla söylediği "Yağcıoğlu" redifli koşmasının baş kısmı eksiktir. Cönk taramalarında şairle ilgili başka şiir ve belgelere rastlayacağımızı umuyoruz.

Şiir No:2

*Soymuşlar edepsiz arsız şekiler
Gerdanından kurşun isabet eder
Takdiri ilahi böyledir kader
Emanetin hakka veren Yağcıoğlu*

*kimsenin sözüne asla kanmayın
.....
İnsaniyet gördüm nasıl yanmayım
Nasibetsin Allah iman Yağcıoğlu*

*Arabacı Tefik Gerede şehri
Çekmesin dünyada asla kederi
Dost yoluna kurban can ile seri
Bilirdi kadrini insan Yağcıoğlu*

*Çalışmalı gece gündüz evrada
İnşallah görüürüz ukbada
İki gün cesedi kalmış orada
Gariptir gurbette kalan Yağcıoğlu*

*Yapardı mertliği vakti gelince
Ankara Çankırı hem vilayetce
Defin ettiren Tefik ikinci gece
Kan akararak kabre giren Yağcıoğlu*

*Şöhreti Yağcıoğlu ismidir Ahmet
Cenabı Kibriya eylesin rahmet
Dest-i giri olsun sahib-i şefa
(Aslından alınamadı)*

*Evlad-ı manevî cedd-i sâdık
Belinde martini nâdir-i'l akran
Sarıncâ Hendekten 20 yük duhan
Okurdu umuma meydan yağcıoğlu*

*Ganidir bir ismi, çoktur rahmeti
Unutulmaz anın insaniyeti
Cemalile nasip eyle Cenneti
Niyazım mevladan heman Yağcıoğlu*

*Maşkeme-i kübra açar davayı
Farkedemez nadan iş bu manayı
Günde 60 tane kahvesi çayı
Ederdi in'am ihsan Yağcıoğlu*

*Rahmet Mağfiretin çoktur Rabbenâ
Sırrı sırdaş idi men ana
Ne kadar vafsetsek Naili Geda
Kederimle yazdım destan Yağcıoğlu*

3 Eylül 1336

Şiir No:3

ÇANKIRI'LI TAPUCU FEVZİ'NİN NÂİLÎ BABA'YA YAZDIĞI ŞİİRİ

*Aşk-ı cihân olup meydana gelen
Meşrepte mezhepte eder mi noksan
Şâir-i bî-nazir olup seyrana gelen
Emr-i İlâhî'de eder mi isyan*

*Suâlim budur Nâilî Baba
Menhiyyat işleyeni sever mi Mevlâ
Günahın bilip işlerse hâlâ
Böyle kimseye ne deriz ey cân*

*Rızık için çalışmak vazifemizdir
Haram da helâl de hem rızıkımızdır
Kişi dilediğini kazanır gelir
Böyle değil midir Kur'an da bürhan*

*Üstadım mesleğim evliyâ yolu
Yaptığın işleri yapar mı velî
Fevzi'nin değildir nasihat haddi
Âvam hatâni söylüyor her ân*

Şiir No:4

NÂİLÎ BABA'NIN TAPUCU FEVZİYE YAZDIĞI BİR ŞİİRİ

*Her bir menhiyatlar Nâilî'de tekmil
Meşrepten mezhepten bahsolmaz Fevzi
Lateknetü mi'r-rahmetillah delil
Allah diyen asla boş kalmaz Fevzi*

*Teslim-i tarihsin yakışmaz sanâ
Hayır ve şer minallahi Tealâ
İlin noksanın görmektir hatâ
Sana derler boşboğaz Fevzi*

*Men cinsi beşerim melek değilim
Ahsan-ı takvimim eşek değilim
Koca Nuri gibi gevşek değilim
Üstadım ahvali sorulmaz Fevzi*

*Kibri gurur zemmi haz etmezem
Bir goncaşam her bahçede bitmezem
Andelibim her bir ayda ötmezem
Mâfevginden bir şey sorulmaz Fevzi*

*Avâmın zemmini aldırılmaz Nail'i
Herkes zındık dese darılmaz Nail'i
Hoş görür her şeye kurulmaz Nail'i
Nazargâhı Mevlâ sorulmaz Fevzi*

NECÂTİ (Abdullah Özay)

*“Melâmet Yolunda Modern
Bir Mutasavvıf”*

1910 yılında Çankırı’da doğan Abdullah Özay (Necâti) kendi ifadesi ile padişahlık, kurtuluş savaşı ve cumhuriyet dönemlerini görmüştür. Babası İsmail Efendi, sesinin güzelliğiyle tanınan mütebedeyin bir zat; annesi, Hatice hanım da tipik gün görmüş Anadolu kadınıdır. Özay’ın dedesi Seyyid Ahmed Efendi, Tunus’tan gelip Çankırı’ya yerleşmiştir. Bu ilgi dolayısıyla ailesi, Çankırı’da “Hasaraplar” ismiyle tanınır. Bu isim sonraları ailenin en yaşlı üyesi olması hasebiyle kendisinin de – ön ismi kullanılmadan - tanıtıcı ismi olarak kullanılır. Temel eğitimi (sıbyan ve idadi mektepleri) doğduğu yerde alan Özay, daha sonra 1926 senesinde Hasanoğlu Öğretmen Mektebine kaydolmuş ve buradan mezun olduktan sonra memleketinde göreve başlamıştır. Uzun yıllar Çankırı köy ve ilçelerinde öğretmenlik yapmış devamında Çankırı merkeze gelmiş (1955) ve emekli olduğu 1965 yılına kadar şimdiki adıyla Güneş İlköğretim Okulunda görev yapmıştır. 1997 senesinde Çankırı’da vefat eden Abdullah Özay, yakın çevresinde ve Çankırı’da, meşrebi itibarıyla insanlarla pek fazla hemhal olmamasına rağmen hoşgörüsü, olgun kişiliği ve tatlı sohbeti ile dikkatli nazarların ilgisini çekmiştir. Mezarı Çankırı Kalesi eteklerindeki Sarıba Mezarlığındadır.

Abdullah Özay’ın, asıl bahsetmemiz gereken, şairlik yönüne gelince; Özay’ın tasavvufi olan ciddi alakası şair kimliğinin ortaya çıkmasına vesile olmuş olsa

gerektir. Başlangıçta Nakşi-Halveti şeyhi olan Astarlızâde Hilmi Efendi’ye intisap eden Özay, sonrasında bir vesile ile Çankırı’ya gelen Nakşi-Melâmî şeyhi olan ve Muhammed Nûrûl Arâbî’nin muakkibi Şemsi Ergüneş’le tanışır. Şemsi Efendi’nin hayli tesirinde kalır ona gönülden bağlanır ve intisap eder. Bu bağlılığın neticesiyle; bir zaman sonra Şeyhin, Çankırı vekili olmuş, hatta meslek ve meşreplerinin edep ve erkanına ait eserleri; yazısının güzelliği, dikkat ve rikkati sebebiyle evvela o istinsah eder duruma gelmiştir. Kendisine ait, bulduğumuz yazmalar içinde Muhammed Nûrûl Arabî ekolünün neredeyse bütün bir küllüyatı, ayrıca şeyhi, Şemsi Efendi’ye ait olan Özay’ın istinsah ettiği divânı (Şemsi Divânı) ve Özay’ın kaleme aldığı kendi “Divân”ı bulunmaktadır. Şemsi Efendi ile aralarında derin muhabbet bulunan Necâti, Divânını Şemsi Divânını örnek alarak oluşturmuştur. Yüz civarında şiirden oluşan Necâti Divânı; şâirin melâmet yolunda yaşadığı ince ruh hallerini, duyduğu tasavvufi heyecanları aksettiren bir belge niteliği taşımaktadır. Necâti ve Abdullah Necâti mahlaslarını kullandığı şiirlerine biçim yönünden baktığımızda; gazel, mesnevi ve kıt’a nazım biçimlerine benzer şiirlerin bulunduğunu görmekteyiz. Ancak bu şiirler, müellifin sağlam bir aruz bilgisine sahip olmadığı için olsa gerek, aruzla yazılmamıştır. Bazı ufak ölçü kusurları olmasına rağmen her dizede eşit hece sayısı kuralını riayet etmeye gayret etmiştir. Divânın oluşmasında ana etken, şâirin şeyhine duyduğu derin bağlılık hisleriyle birlikte şeyhine yazdığı ve ondan aldığı mektuplardır. Bu mektupların varlığını şiirlerinden öğrenmekteyiz. Şemsi Efendi’den gelen mektuplar elimize henüz geçmiş olup bilahare divân ile birlikte kitap olarak neşredilecektir.

Necâtî'nin Tasavvufla İlgili Görüşleri⁶: Kelime anlamı itibarıyla tasavvuf; saflaşmak, pürüz bırakmamaktır. Tasavvuf; esasen, benlik iddiasında bulunmamaktır. “Ben” dememek, kendindeki varlığın, benliğin sahibinin Allah olduğunu yakînen bilmek ve bununla meşgul olmaktır. Bu yolun çok safhaları var. Tasavvuf makamları esasen ikiye ayrılır:

Fenâ makamı

Bekâ makamı

Fena makamı; yokluk mertebesine gitmek, yok olmak, Hak'ta yok olmak, Hak'ta var olmaktır. Şimdi, “Ben yokum” desem, insan güler. Nasıl yokluk? Bu, manevi bir zevk işidir. Melâmilik; kötülük manâsına gelir, yani, kendisinin zannettiği şeyleri; kendisinde olan şeylerin Hakk'tan olduğunu bilmektir. Ben 26 sene çalıştım, bir şeyler kazanmak istedim. En sonunda şunu anladım. Tepeden tırnağa varıncaya kadar hepsine biz vücut diyoruz ya... Bu vücutta ne var? Bir dış görünüş, bir de iç görünüş. Dışarıda olana zahir, içeride olana ise batın diyoruz. Gerek zahirde, gerekse batında ne varsa hepsi Cenab-ı Allah'ındır. Allah; hem zâhirdir, hem batındır, hem evvelidir, hem ahirdir. Her şeyin bir cismi, ismi, resmi var. Şunun adı “bardak”, öbürününki “küllük”, diğerkinki de “radyo”. Bunların hepsinin *özü*, Cenab-ı Hakk tarafından yaratılmış ve yapılmıştır. Kendiliğinden olan bir şey yok. Tevhid-i Efâl makamı bunu izah eder. Efâl; Arapça bir kelimedir. Hareket ve sükutu ifade eder. Bir şey ya durur, ya da hareket eder. Duranı durduran, hareketi hareket ettiren Allah'tır. O'ndan başka fail yoktur. “Lâ ilâhe illallah”. Makamın birinde bu söylenir. “Allah'tan başka fail yoktur” Meful; iş demektir. Hareketi, işi yapan Allah'tır. Allah; oynattırmazsa bu el oy-

nayamaz; o söylemezse, bırı dil söyleyemez. Bütün işleri yapan O'dur. Bir ismi de “Hâlik”tır. Yani, yaratıcıdır.

Diğerk bir makam da “La mevsûfe il-lallah” (Allah'tan başka mevsûf yok.) Bütün sıfatları yaratan Allah'tır. Hayat, ilim, irade, semii, basar, kelim.. Bunların her birisi bir sıfattır.

Üçüncü makam ise “La mevcûde il-lallah” (Allah'tan başka mevcut yok) İnsan, melek, hayvan, taş, toprak... Her şeyi mevcut eden, var eden Allah'tır. Bu söylediğimiz üç makam Fena Makâmlarıdır. Diğerk dört makam daha vardır ki, bunlar da Beka Makâmlarıdır.

Beka; bâki, sonsuz demektir. Baki olan yalnız Allah'tır. Beka Makamları; Cem, Hazretü'l-Cem, Cem'ü'l-Cem, Aha-diyetü'l-Cem olmak üzere dörde ayrılır. Herkese bu makamlar verilmez. Beka Makamları; hülefa (halifeler) içindir, talebe yetiştirmek içindir. Bu makamlara merâtib de denilir. Bu ifadeler, bizim lisanımızdan anlatmak içindir. Dinlediğimizi, konuştuğumuzu anlayabilmek içindir. Beka Mertebesi; herkese söylenmez, herkese bildirilmez. Talebe yetiştirmek isteyenlere bu mertebe gösterilir.

Mürşitler de zikir mürşidi, fena mürşidi, beka mürşidi olmak üzere üç sınıfta toplanır.

Allah'ı zikretmek için toplanır, meclis yaparlar. Bu meclislerin başı Zikir Mürşidi'dir. Zikredenlere de zâkir denir.

Fena Mürşidi; ancak fena makamlarını bilen, bildiren kişidir. Ayrıca; tevhid-i efâl, tevhid-i sıfat, tevhid-i zât mertebelerini lâkıyla bilen, bildiren, öğreten kimse demektir. Fena; kötülük manâsında değil; fâni olmak, yok olmak demektir. Cenab-ı Hakk'ın birliğini, varlığını bilerek, zevk ederek bir irşat makamına gelirse ona Fena Mürşidi denir.

Üçüncüsü ise Beka Mürşidi'dir. On-

lar, halkın içinde yüz-binde yahut milyonda bir ancak yetişir. Kabiliyetine, zekasına göre yetişir. Cem'ü'l-Cem makamında iki Cem'i toplayan; yani hem fenâyı, hem bekâ'yı nefsinde cem' eden, toplayan kişi manâsına gelir. Ne oluyor? Allah mı oluyor? Haşa! Allah'ı yakinen biliyor, ilmen biliyor, zevken biliyor. Her yerde Allah'ı görüyor, Allah'ı biliyor.

Tasavvuf yolu; incecik bir yol. Hani, sırat köprüsüne “kıldan ince, kılıçtan keskin” derler ya... Öyle bir yol... Öyle bir yoldan geçeceksin, gideceksin de Allah'a vâsil olacaksın. Vuslat... Nereye vuslat? Kendine... Sen aradığını kendinde bulacaksın. Dışarıda aramaya lüzum yok. Kendin olgunlaşacaksın, ne ararsan kendinde bulacaksın. Başka türlü yolu yok... Başka türlü ilmi yok... Başka türlü zevki yok... Peygamber Efendimiz; “Ölmeden önce ölünüz” buyuruyor. Ölmeden önce nasıl öleceksin? Ölmeden önce Rabb'ini bileceksin. İnsan; hep başkasıyla meşgul, hep cihanla meşgul... Halbuki, kendisiyle birlikte bütün cihan zerreden küreye her şey Allah'ın yedi kudretinde, başıboş, bir şey yok. İnsanlar “Ben yaptım” diyor.

Esas olan; Hak ve hakikati bulmaktır. Hak ve hakikat birdir. Bugün, bir buçuk milyar insan müslüman. Bunların içinde ehl-i hakikat dediğimiz kişiler çok ender. Yüz binde bir çıkmaz. Ne kadar söylene, insan ancak söz dinler, seda dinler, mânâyı geçemez. Mânâ âlemi başka âlemdir.

MANZUM MEKTUP

9 Mart 1954 – Alva Köyü

Velî-i ni'metimin cânım efendim hazretim

*Bugün yine gözüm aydı sevincime hiç pâyân yok
Efendimin mübârek mektubu geldi sevindim çok
Sıhhat haberiniz bizi memnûn bıraktı serâpâ
Sıhhat ü âfiyette eylesin dâim Hakk Te'âlâ*

*Hâne halkı Yusuf, Şemsi, Memduh beylerden de selâm
Bildiklerim de selâm söylemişler aleyküm selâm
Evvêlâ siz efendimle vâlide sultanımızın
Mübârek ellerinizi öper dua-hânünüzün
Annem kızım eşim dahi cümle elinizi öper
Bütün ihvân dahi âfiyetinize dua eder
Muhterem cânım efendim kenz-i mahfide yoktur yok
Kelâmınız tebeddüle uğramadı ki imkân yok
Siz efendim en münâsîp ve en vezîzini söyley
Fakir size söyleyecek söz bulamadım da meğer
Siz size kelâmınızla hitâbı düşünerek
Yalnız size karşı öyle sizde her şey vâd diyerek
Yazıverdim yoksa değiştirmek haddim değil aslâ
Hatta aynen okuyorum geçirdimde kitabımâ
Yoktur yok kaşîyesiyle daha süslü daha vezîz
Divânda da kaf harfinden dolduracak bir yerceğiz
Bir harfini değiştirmek haddim mi efendim
Siz nasıl yazmış iseniz fakir de öyle beğendim
Arz etmişim ya efendim kelâmınızla sizlere
Bir defacık hitâp etmek fikri geldi fakire
Ondan yoktur yok yerine sizde her şey vâd
Diyerek bir hâzîneyi idiverdimdi âşikâr
Âşikâr olmak gerekseydi mahfî demezdi mevlâ
Bu bir sır-ı İlâhîdir fâş edilmemeli aslâ
Gözlüye de gizli yoktur tilsimîni bulunca
Hâzîne hep elindedir alır emir buyurulunca
Esmâ sıfât hazrâtından her ân tecellî eyleyen
O kenzin cevherleridir hep cûş u hurûşa gelen
Ocevher öyle bir deryâ ne önü var ne de sonu
Akıl idrâk etmez onu çünkü hayret bunun sonu
Nasıl insân ezcâsı ile kesir 'aynî ile vâhid ise
Hakda tecelliyâtıyla her ân Hâlık ve Kahrî ise
Hepsi de o kenzin sırri dâimâ haşr ü neşr olan
Biliyorum efendimi bu kenz olmuş hem âd u sâd
Dün bir takvim yaprağında okumuştum hoş bir fikrâ
Hızır ile Mûsâ aleyhisselâmın hakkında
Gezerken bir deryâ kenârında bir serçe görürler ki
Gagası ile deryâdan bir damla su almıştı belki
Getirip Hazret-i Hızır'ın ağzına verdi bu onu
Dedi Mûsâ ne vâkıâ nedir bize arz it bunu
Hızır dedi işbu deryâ Hakkın ilim hazînesi
Bende görüneni ancak bu deryâdan bir katresi
Fakirden de şu dökülen birkaç mısra kelîmeler
Sizin deryânızdan alınmış bir zerreciktir meğer
Esmâ sıfât hazâini önsüz ve sonsuzdur zîrâ
Ne hadd ü kenârı vâd her biri öyle bir deryâ
Feyyâz-ı Mutlâktır onun ne haddi ne hudûdu var
İnsân içli dışlı mahlûk mukayettir hep kayıtlar
Damlanın deryâyı ihâtâsı hiç olur mu mümkün
Kâbil değil olamaz bu emr-i muhâldir velâkin
Damlayı deryâdan ayrı görürsem damladır adı
Damlayı deryâyâ döksem deryâ olur kalmaz yâdı
Merâtipde biri esmâ ve sıfâtın tecellîsi
Bunu şuhûd üzre olanın olurmuş Hak enîsi
Ben onunum ismim resmim neyim varsa onundur hep
Bana beni bildirsindi bunu kıldımdı talep
Butûnunda zuhûr yoktur halkda yoktur o makâmda
İşte kenz-i mahfî o dur zuhûr eden bu cihânda
Mahfî O dur ayân O dur gören O dur görünen de*

*Başka bir var daha yok ki o görünsün işbu mülkte
Efendimde kemâl ile zuhûra yer bulmuş o kenz
Mazhârî külli düşünüp hem mübârek isimleri Şems
Efendimin ruhu bu sözden incinecek muhakkak
Abd-i mahz olan müberrâdır bu izâfetten mutlâk
Bunu ilmen bilen abd-i mahz olur mu acep desem
Hakla kâim olarak halkı ve hakkı görür isem
Bu ikilikten de geçip irersem vahdet-i surfa
Resulullah kisvesini giyinerek irem fakra
Tehallaku bi ahlâkillâh sırrına mazhâr düşüp
Necâti çok uzun yıllar Puhte-i Şemsi'de pişip
Muhakkak böylelikle kadem basardım insânlığa
Mazhâr-i hidâyet olup irerdim mak'ad-i sîdkâ
Evlâdımız Abdullah Necâti Özay*

Necâti'nin dersini ve makâmını Şeyhine tekrâr ve tâlim etme sadedinde yazdığı bu tarz şiirleri; onun melâmet penceresinden gördüğü hakikatleri ve gün geçtikçe zenginleşen marifet hazinesinin göstergesi olan klasik tasavvufi terimleri ihtiva eder. Ayrıca tasavvufi geleneğe bağlı olarak tasavvufun vazgeçilmez esaslarından olan şeyhe muhabbet âl-i âbâ sevgisi ve peygambere gönülden bağlılık ...gibi hususlar divânda muhtelif şiirlerde işlenmiştir :

Münâcât

*Zülâl-i âb - ı aşkından bize sun Yâ Resulallah
Dembedem rengine gönlüm boyansın Yâ Resulallah
Menbâ-i ilm-i ledünsün bu kenzin sultânı sensin
Ulaştır fakire feyzinle kansın Yâ Resulallah
Kaplamaş kalpleri cehl-i zulmet ki devâsı sende
Ümmetin koyu gafletten uyansın Yâ Resulallah
Tecelli eyleyen dâim zuhurda hep sensin nûrun
Bu zulmet gidip yerini nûr alsın Yâ Resulallah
Bürüsün kalpleri aşkın yürüsün hükmü Kur'anın
Her zaman imân ü Kur'an eş olsun Yâ Resulallah
Aşkınla dâim inleyen hasretle gözyaşı döken
Âşuka ehâdiyetten bir câm sun Yâ Resulallah
Şefâ'at umarız dâim ki senden bizi dûr etme
Şefâ'at kânsın mutlâk edesin Yâ Resulallah
Necâti sana müştâktır kabul et huzûra her dem
Duâsı makbûl ü müstecâp olsun Yâ Resulallah*

Şiire ve şiir yazmaya çok açık olan Necâti muhtelif vesilelerle şiir yazmıştır. Hatta 1966 senesinde karayolundan gittiği uzun Hacc yolculuğunu ve yaşadıklarısını 90 kıtadan oluşan bir manzumeyle ifâde etmiştir. Manzume şöyle başlar:

1385 (1966) Hicret yılında azm-i râh eyledik elhamdülillâh

*5 mart cumartesi düzüldük yola
Dediler haccınız hayırlı ola
Selâmlar vererek sağ ile sola
Kâbe yollarında elhamdülillâh
.....
.....
Hicâz yolu böylece sona erdi
Allah bütün muratlarını verdi
Abdullah Özay'ın büyük bir derdi
Tekrar gitmek tekrar elhamdülillâh*

Dörtlüğü ile sona erer. Necâti'nin arayışlarının neticesinde elde ettiği varidatı dile getirdiği şiirlerinden birisi de "Hâzık olsun kâmil olsun er olsun" nakaratlı şiiridir :

ER OLSUN

*Seni yıllardır arardım her yerde
Bulamazdım izin, gözümde perde
Öyle Lokmân gerekti ki bu derde
Hâzık olsun kâmil olsun er olsun*

*Her kişiden medet umdum yalvardım
Her sûreti insân sandım er sandım
Kaygusuz başımı derlere saldım
Dedim Hâzık kâmil olsun er olsun*

*Niceler âlemde bir dâne idi
Kendini beğenmiş merdâne idi
Benlik meydânında mestâne idi
Ne mümkün o hâzık kâmil er olsun*

*Yolumu sarpa uğrattı şaşırıldı
Benlik beni bir sarp yere aşırıldı
Issız susuz yalnız çöle düşürdü
Mümkün mü o hâzık kâmil er olsun*

*Bu çöllerde gezdim hep seni andım
Uzaktan serâbı dâim su sandım
Sana yandım amân Allah'im yandım
Bir er ver ki hâzık olsun er olsun*

*Leylâ'yı da Mevlâ'yı da bulursun
Yoluna düş ara cânım n'olursun
Bir gün maksuduna vâsul olursun
Bir er bul ki hâzık kâmil er olsun*

*Bir şems tulû' eyledi üstüme
Mutlak geldi bizi ırşâd kasdına
Âşıkı vâsul eyledi dostuna
İşte böyle hâzık kâmil er olsun*

*Çankırı'ya geldi Şemsi Ergüneş
Herkes kaçdı fakir oldum ona eş
Beni bana okutuverdi kardeş
İşte böyle hâzık kâmil er olsun*

*İlk nefeste irşâd bunun hüneri
Hakikat güneşdir kendi Hak eri
Senin de bir yolun uğrasa bâri
Gör ki böyle hâzık kâmil er olsun*

*Çokları uğradı göremediler
Kimi Cebri kimi Şakî dediler
Nâ-hak yere günâhına girdiler
Gör ki böyle hâzık kâmil er olsun*

*Hakkânî göz gerek Hakkı görmeğe
Nasib gerek o makâma ermeğe
Vâsil olup vahdet gülün dermeğe
Gör ki böyle hâzık kâmil er olsun*

*Bildim ki bendeki benlik onundur
Her var onun cihân dahi onundur
Abdullah da artık senin kulundur
O da böyle hâzık kâmil er olsun*

22.10.1953, Alva Köyü

Necâtî'nin samimi bir eda ile kaleme aldığı ve ancak ölümünden sonra ortaya çıkan bu ve benzeri şiirlerini mektup mektup ve bunlara karşı gelen şiirlerle birlikte ayrı bir çalışma olarak tamamlamayı düşünüyoruz.

VEHBÎ (Mehmet Efendi):

“Kerbelâ mahzunu ve Ehl-i Beyt âşığı”

Asıl adı Mehmed Uzun olan **Vehbî**, Çankırı'nın merkez köylerinden olan ve şehre 10 km. mesafede bulunan Ayan köyünde H.1319'da doğmuş; uzun yıllar burada yaşamış köy imamlığı yapmış birisidir. Çevresinde çok iyi tanınır ve sevilir ; halk kendisini “melek gibi bir insandı” tabiriyle tavsif eder.Mütevazı, kendi halinde bir insan olan Vehbî, şiirlerini dünya-âhiret çizgisinde dini-tasavvufi bakış açısıyla yazmış, Ali ve Ehl-i Beyt'e olan derin sevgisini de bu vesileyle dile getirmiştir.Kore'de yaralanarak şehit olan bir yakınının ağzından bir de “Kore Destanı” yazan şair, bir aralık aman-

sız bir hastalığa yakalanır, ölümü ve Azrail'i yanı başında hisseder. Doktora gidecek para dahi bulamayan Vehbî'nin şiirlerinde hüznü bir hava hâkimdir.Şairin ölümü de şiirlerindeki hava gibi hâzındır. 1965 senesinde Urfa'da yaşayan kızı ve damadını ziyaretten dönerken Kayseri yakınlarında tren garında vefat eden şairin, kimsesiz olduğu zannedilerek, Kayseri kimsesizler mezarlığına defnedildiği tespit edilmiştir.Mezarının yeri halen tam olarak bilinmemektedir. Şiirlerinde biçimsel olarak halk geleneğini devam ettiren şair, 6+5, 4+3 lü hece ölçülerini çoklukla tercih etmiş, hemen hemen tüm şiirlerini koşma biçiminde kaleme almıştır.

Hastalık

*Acep bu hastalığa var mıdır çare
Gitsem doktorlara elde yok pare
Çilemiz çoğumuş bahtımız kare
Kıydın sen canıma zalim hastalık*

*Geldi bacamıza baykuşlar öttü
Tükendi ömrüm de ecelim yetti
Yalan dünya gör bana neler etti
Kıydın sen canıma zalim hastalık*

*Tedaviye gitsem çok pare ister
Eğer ömrüm var ise iyiliği göster
Çektirme ecelim bittiyse eğer
Kıydın sen canıma zalim hastalık*

*Mühlet ver
Okuyup yazdırıp adam edeyim
Geldi bir hastalık nere gideyim
Kıydın sen canıma zalim hastalık*

*İki hastalıktır hem kalp hem mide
İşim çetin oldu işte gide gide
Ehliyeti yoktur **Vehbî** ne ide
Kıydın sen canıma zalim hastalık*

Kore Destanı

*Geldi yüzbaşı da dizdi suraya
Çekti nasihati bizim kutaya
Gelmek nasip olacak mı silaya
Ağla anam ağla belki gelürüz*

*Vara vara şu Kore'ye dayandı
.....al kanlara boyandı
Nice arkadaşlar orada kaldı
Ağla anam ağla belki gelürüz*

Ankara'dan tuttuk Kore yolunu
Bilemedik sağı ile solunu
Anam göremezsın gayrı oğlunu
Ağla anam ağla belki gelürüz

Bakarım yüzüne bilmem dilini
Soldurur mâdem yeşilimi alımı
Felek dul bıraktı evde gelini
Ağla anam ağla belki gelürüz

Zâlim Çinniler'den aldık yâreyi
Bulamadım şu derdime çâreyi
Felek mesken etti bize Kore'yi
Ağla anam ağla belki gelürüz

Doktorlar gelip de yârama baktı
Silanın kokusu burnuma koktu
Kahpe düşman yine çok evler yaktı
Ağla anam ağla belki gelürüz

Kore'nin suları bulanık akar
Yavrular burnuma mis gibi kokar
Babamız gelir deyi yollara bakar
Ağla anam ağla belki gelürüz

Yanman çok olur Kore'nin kışı
Anam gözlerinden akıtsun yaşı
Bıraktık silada kaham gardaşı
Ağla anam ağla belki gelürüz

.....

Âşık **Vehbî** derler hem yazı yazdı
Ak kağıt üstüne satırı dizdi
Evlatlarının acısı ciğerim ezdi
Ağla anam ağla belki gelürüz

Dünya'nın, gençliğin ve hayatın fâ-
ni olduğundan bahsederken sonsuz ha-
yatın ve huzurun erdemli yaşamakla el-
de edilebileceğini düşünen Vehbî, aynı
zamanda bir ehl-i beyt âşığıdır :

Kerbelâ

Kaçan ansam Kerbelâ'ya
Akar gözlerimin yaşı
Kerbelâ'da şehid oldu
Hüseyn'in kavim gardaşı

Boyandı hep kızıl kana
Kerbelâ'nın kara taşı
Rahmet et bizlere yâ Rab
Ol Hüseyn'in aşkına

Kûfeden geldi bir davet
Davete etti icabet
Ehl-i Beyti akrabası
Beraber ettiler hicret

Kasd ettiler Kerbelâda
Şah Hüseyme Yezidi millet
Afv kıl bizleri ya Rab
Ol Hüseynin aşkına

Yetiştirdi Kerbelâya hem
Ol Hüseyni şehsuvar
Kokladı toprağın anda
Edelim biz burada karar

Gelüp yetiştirdiler anda
Leşker-i kavm-i şerâr
Meded kıl bizlere ya Rab
Ol Hüseynin aşkına

Evvela suyu aldılar
Yezidiler dediler işte bu
Edelim hep susuz Şehid
Vermeyelim bir içim su

Olur mu Âl-i Resûle
Böyle hıyânetlik yâ hû
Nâsib et âb-ı kevserden
Ol Hüseyn'in aşkına

Yezidin ordusu geldi
Kurdu Kerbelâ'ya harbi
Pehlivanlar bindi atına
Yezidiler vurdu darbi

Susuzluk câna kâr etti
Kalmadı mecâli sabrı
Susuz koyma bizi mahşerde
Ol Hüseyn'in aşkına

Pehlivanlar şehid oldu
Boyandılar kızıl kana
Şâhî Hüseyn bindi ata
Kendisi girdi meydâna

Titredi yerler felekler
Figân düştü âsumanâ
Vir selâmet son nefeste
Ol Hüseyn'in aşkına

Bulduğu her fırsatta zamandan,
dünyadan yakınan Vehbî, bütün aksak-
lıkları, düzen bozukluklarını âhir za-
manla ilişkilendirir:

ZAMANDAN ŞİKAYET

Evvela kalemi ele alalım
Dünyanın halini beyan kılalım
Halkın ahvaline vakıf olalım
Ne yaman eriştik ahırzamana

*Kahve ile odalar zemm gıybet yeri
Yalan konuşurlar çoğu ekseri
Utanmayı attı kadını eri
Ne yaman eriştik ahir zamana*

*Komşunun hakkına riayet olmaz
Yetimin halini hiç soran olmaz
Çokları beş vakit namazı kılmaz
Ne yaman eriştik ahir zamana*

*Düştü birbirine hep yakın köyler
Hudut için türlü yalanlar söyler
Kardeş kardeşine düşmanlık eyler
Ne yaman eriştik ahir zamana*

*Eğer zengin ise derdi sorulur
Haksız bile olsa işi görülür
Doğru söyleyene herkes darılır
Ne yaman eriştik ahir zamana*

*Eğer atar isen namusu arı
Bulursun her yerden sen itibarı
Yetiş imam Ali çek Zülfikârı
Ne yaman eriştik ahir zamana*

DÜNYA'YA

*Bilirim seni de yalan dünyasın
Evlüyaları da alan dünyasın
Nice müşidleri şu sen yok iddin
Alimlerden geri kalan dünyasın*

*Tanrı aslanıydı hazreti Ali Murtazâ
Bunca kafirlerle eyledi gazâ
Yezidiler oğluna eyledi cezâ
Hüseyni de şehid kılan dünyasın*

*Yalan dünya seni eyledim seyran
Yüreğim yaralı çiğirim püryan
Bir gün teneşire yatarım üryan
Eğnimden libası alan dünyasın*

*Yalandır bu dünya elbette yalan
Var mıdır acaba sağ olup kalan
Var mıdır ölüme bir çare bulan
Herkesin canını alan dünyasın*

*Yalan dünya sen de şu ben kalaman
Dürlü günahlardan kendi alaman
Ecelim gelince çağre bulaman
Çağresiz dertlere salan dünyasın*

*İrer günden güne kemale yaşım
Büküldü belim de döküldü dişim
Aldın evladlarım gaham gardaşım
Hanları viran iden dünyasın*

*Ey yalancı dünya aldattın beni
Geçti fırsat elden neylerim seni
Aldın ahbabımı bunca yaranı
Dostlarımdan ayrı koyan dünyasın*

*Kimi fakirlik de çok zahmet çeker
Kimi öksüz kalmış boynunu büker
Kimisi ağlayup gözyaşı döker
Herkesin haline gülen dünyasın*

*Kimi oğlun alun kimin kızını
Güldürmezsin hiç kimsenin yüzünü
Kiminin de ağladırısın gözünü
Kimini güldüren yalan dünyasın*

*Sen kimseyi erdirmezsin murada
Yavruları öksüz korsun yuva da
Kimi gurbet ilde kimi yuvada
Herkesi perişan kılan dünyasın*

*Sensiz nazlı gelinleri dul koyan
Gözünün yaşıyla yüzünü yuyan
Kaftanı kumaşı eğninden soyan
Karalar giydiren yalan dünyasın*

*Kimin babasın alun kimin anasın
Soldurmadan ellerinin kınasın
Viran iden yetimlerin yuvasın
Baykuşlara mesken iden dünyasın*

*Bir gün viran olur al yeşil bağlar
Yerinden kopacak ol yüce dağlar
Vehbi seni de dünya bir gün yok eyler
Benim de canıma kıyan dünyasın*

*Hep ölenler ol mahşere derilir
Ayrı ayrı hesapları sorulur
Seninde harabına emir verilir
Bir gün sende harap olan dünyasın*

NOTLAR

¹ Ahmet Talat Onay, *Çankırı Halk Edebiyatı*, Çankırı Matbaası, sf.171, Çankırı 1932

² Ahmet Talat Onay, *Çankırı Şairleri*, 2cilt, Çankırı Matbaası, Çankırı 1930

³ Bkz. Efkârî ile ilgili olarak A.T.Onay, *a.g.e.* C.1,s.143

⁴ Çankırı,Korgun ilçesine bağlı bir köy

⁵ A.T.Onay, *a.g.e.* s239, Çankırı Matbaası, Çankırı 1930

⁶ Çankırı Yaren Meclisi Dergisi, Ocak 1993, Nuri Erkenci'nin Ropörtajı, sf.29-30